

Het gebruik van tanks in Nederlandsch-Indië

door C. A. HESHUSIUS, *Eerste Luitenant Pantsertroepen K.N.I.L.*

II (Vervolg van blz. 353).

Hoewel de strijd met tanks in Nederlandsch-Indië nimmer een grote omvang heeft bereikt en zeker niet een fractie heeft bedragen van b.v. de gemechaniseerde oorlog in Europa, moge het interessant zijn te horen hoe er met tanks in deze gebieden is opgetreden.

Zoals bekend, beschikte Nederland zelf voor de tweede Wereldoorlog niet over tankeenheden. De enige plaats in het Koninkrijk, waar vóór de oorlog sprake was van een tankeenheden, was Nederlandsch-Indië en speciaal het eiland Java.

Na een proefperiode werd in 1938 besloten, om het Koninklijk Nederlands-Indische Leger met tanks uit te rusten. Het was zeer lang een open vraag geweest, of tanks in de terreinen van Java wel effectief bruikbaar zouden zijn. De proefperiode gaf echter een zeer duidelijk en gunstig antwoord op deze vraag.

Er werd besloten een Engelse tankette in te voeren van het type Vickers Carden-Loyd van 1934. Als proefmodel was deze tank beproefd in de meest vreemde en moeilijke terreinen van Java en zij waarborgde goede resultaten, hoewel de bewapening zeer te wensen overliet. Immers, deze tank van 4,3 ton bezat slechts een enkele mitrailleur, nl. de standaard Vickers mitrailleur met waterkoeling.

Allerlei factoren, die wij hier niet verder zullen behandelen, maakten helaas, dat de aanvoer van deze tanks op grotere schaal niet meer kon plaatshebben, zodat ten tijde van het uitbreken van de Pacific-oorlog, December 1941, het totale aantal tanks nog maar zeer gering was.

Een ander proeftype was wederom een Engelse tank, nl. een amphibie-tankette, de Vickers Carden Loyd Light Amphibious Tank. Dit model, uitgekomen in 1930, was reeds door het Britse leger geweigerd, doch vond naast export naar Rusland, China en Siam, ook zijn weg naar Nederlandsch-Indië. Tot invoering van deze amphibie-tank, die ook 4,3 ton woog en ook maar een enkele mitrailleur bezat, is het in Indië niet gekomen. Zij werd wel beproefd, zowel op het land, als in het water. Andere tanks, dan deze twee soorten, heeft Indië voor de Pacific-oorlog niet gezien.

Het lag in de bedoeling het K.N.I.L. bij de op handen zijnde reorganisatie en motorisering uit te rusten met de Vickers landtank van 4,3 ton en wel in zeer ruime mate. Helaas is het nimmer zo ver gekomen en veel meer dan een compagnie, in plaats van de geprojecteerde bataljons, is het K.N.I.L. niet rijk geweest.

De oorlog in Europa maakte, dat Engeland na 1940 geen tanks meer naar Nederlandsch-Indië stuurde, zodat de geprojecteerde aantallen elders aangekocht moesten worden. In Indië waren toentertijd slechts 30 tanks aanwezig, terwijl een deel hiervan gebruikt moest worden als les-voertuigen, voor leerlingen, die in betrekkelijk grote getale uit de infanterie werden gelicht. Dit aantal van 30 was op verre na niet voldoende. De opleidingen werden echter voortgezet, om ten minste de mankracht reeds aanwezig te hebben, volkomen getraind en geselecteerd, wanneer de nieuwe bestellingen eenmaal aangekomen zouden zijn.

Als enige tankleverancier bleef ons slechts de industrie in de Verenigde Staten

van Amerika ter beschikking. Nu moge algemeen bekend zijn, dat de tankfabri-
cage in dit land toen nog betrekkelijk in de kinderschoenen stond, vergeleken met
Engeland en de As-mogendheden, die reeds over moderne tanks beschikten. Niet
alle modellen, die Amerika in 1941 ter beschikking had, kwamen voor levering
naar Nederlandsch-Indië in aanmerking en de aankoopcommissies hadden der-
halve slechts een zeer beperkte keus, terwijl de tijd ernstig drong, gezien de
spanning, die in de Pacific met de dag groter werd.

De keuze viel op een tweetal types, beide van het Marmon-Herrington fabrikaat.
Het was in de eerste plaats de lichte 7 tonner van het CTMS-1 TBL soort, bewapend
met twee mitrailleurs en een bemanning van twee man. De andere was een zwaardere
tank, nl. de 12,5 tonner. Deze tank was een „commercial” tank, die ook als
zodanig gebouwd werd voor Nederlandsch-Indië. Het was een drie-persoons tank
met een kanon van 3,7 cm en enige 0.30 cm mitrailleurs.

Inmiddels was Nederlandsch-Indië reeds in de oorlog met Japan gewikkeld en nog
steeds was geen enkele der zo benodigde Amerikaanse tanks gearriveerd. Vooruit
lopende op de feiten, kan reeds medegedeeld worden, dat enkele 7 tonners nog op
het laatste moment aankwamen, doch in totaal slechts een fractie van het bestelde
aantal. De zwaardere 12,5 tonner is echter nimmer meer in Indië aangekomen. Dit
type werd later gezien in Mexico en Cuba, doch niet in het Amerikaanse leger zelf!
De waarde van deze voertuigen als „tanks”, in een modern leger, moet ook niet al
te hoog worden aangeslagen.

Komen wij thans terug op het gemobiliseerde K.N.I.L., dan zien wij, dat alle
beschikbare tanks in één eenheid werden geëncadreerd, op een drietal na, dat ter
vliegveldbewaking naar West-Borneo werd gedirigeerd.

Dit aldus ontstane korps werd „Mobiele Eenheid” genoemd; stond los van enig
divisieverband en was inderdaad een „mobiele” eenheid, in handen van de C.G.S.
In dit korps vonden 17 nog bruikbare Vickers tanks haar plaats.

De Mobiele Eenheid zag er in grote lijnen als volgt uit: Staf — een compagnie
lichte tanks — een peloton pantserauto's — een compagnie infanterie op overval-
auto's — een sectie AT geschut en de diensten.

Vlak voor de Japanse invasie op Java kreeg men „versterking” in de vorm van
de eindelijk gearriveerde Marmon-Herrington 7 tonners. Er werden zeven van deze
voertuigen bij de Mobiele Eenheid ingedeeld. De compagnie tanks bestond toen
uit een stafpeloton van 3 tanks, twee Vickers pelotons van 7 tanks en een
Marmon-Herrington peloton van 7 tanks.

In alle haast werden de nieuwe Amerikaanse tanks ingedeeld en voor er
ook maar enigszins mee geoefend kon worden, landde de vijand op Java
(1 Maart 1942).

Het moment is thans genaderd, dat de eerste en enige tankslag van een Neder-
lands onderdeel een aanvang neemt. Hier volgt een korte uiteenzetting van het-
geen er gebeurde, in de volgende dagen.

De Mobiele Eenheid kreeg opdracht, om in de middag van 1 Maart 1942 van
haar standplaats Bandoeng uit, naar het Noorden te trekken en het inmiddels
door de Japanners veroverde vliegveld Kalidjati te heroveren. Als steun werd
een batterij berg-artillerie aangewezen.

Vooraf dient opgemerkt te worden, dat de artillerie niet in de strijd ingegrepen
heeft. De strijd moest dus worden geleverd, enkel en alleen met de compagnie
tanks en de compagnie infanterie op overvalauto's. De opdracht om een uitge-
breid vliegveld te heroveren plaatste deze kleine eenheid derhalve voor een grote
slagtaak.

Op weg naar het vliegveld Kalidjati moest het oostelijk daarvan gelegen stadje

Soebang gepasseerd worden, dat ook reeds bezet was door de vijand. Dit impliceerde wederom een slagtaak voor de eenheid.

In de morgen van 2 Maart, te ongeveer 8 uur, ondernam de Mobiele Eenheid met groot élan en een zeer hoog moreel, de aanval op het zeer zwaar bezette Soebang. De tegenstanders waren enige bataljons Japanse stoottroepen, benevens veldartillerie.

Het terrein om Soebang was wel het ongunstigste wat er voor de tankactie te bedenken was. Volgens de tactische grondbeginselen moeten tanks optreden in een voor tankoperatie geschikt terrein, hetgeen mede impliceert, dat het terrein ook inderdaad betreden kan worden. Het terrein om Soebang was zo glooiend, dan wel moerassig, dat alle tanks van huis uit gedwongen waren om op de wegen te opereren, waardoor zij in feite gedegradeerd werden tot pantserauto's, die gelijk een troep eenden gedwongen waren in colonne te blijven rijden. De zo noodzakelijke ontplooiing bleef derhalve uit, hetgeen desastreus gevolgen zou opleveren.

Nadat een zware barricade bij de ingang van de stad door een pantserauto in volle vaart was geramd, ontstond een bres in de verdediging en konden de tanks de stad inrijden gevolgd door de compagnie infanterie op overvalauto's. Deze infanterie werd onmiddellijk bij de ingang in een verbitterd gevecht gewikkeld met de vijandelijke infanterie, waardoor zij niet geheel aan haar taak kon voldoen, nl. het samen met de tanks veroveren en consolideren van het veroverde gebied. Uiteindelijk kwam het neer op het doorsnijden van de vijandelijke linies, van voor naar achter en van achter naar voor, door kleine, los agerende groepjes tanks.

Hoewel tijdens het gevecht door alle tanks staaltjes van grote moed werden vertoond, moet worden erkend, dat hier tactisch iets gebeurde, waartegen overal in de desbetreffende buitenlandse voorschriften ernstig gewaarschuwd wordt.

Citeren wij letterlijk de vertaling uit een Brits voorschrift, dan staat daar kort en bondig : „Men mag van tanks NIET verwachten dat zij een doel gaan beheersen (D.i. in het doel blijven, om de vijandelijke weerstand te neutraliseren) voor een langere periode dan 15 minuten, na welke tijd het van essentieel belang is, dat de infanterie is aangekomen en bezig gaat met de opruimingswerkzaamheden, om op die manier buitensporige verliezen bij de tanks te voorkomen.”

De tanks van de Mobiele Eenheid vingen haar aanvallen aan te 8 uur en hielden deze, zonder infanterie-begeleiding, aan tot 10 uur, met enige onderbrekingen, waardoor zij gedurende geruime tijd alleen in de vijandelijke linies vertoefden met alle onaangename gevolgen van dien.

Met de nieuwe Amerikaanse tanks werden wel zeer slechte resultaten ondervonden, welke te wijten waren aan het materieel. Een der tanks verloor reeds voortbewegingsonderdelen bij de naderingsmars, tijdens het rijden. Van een andere tank werd in de strijd zelf de koepel reeds met mitrailleurvuur doorboord, terwijl verder in de strijd bij enige tanks de bogie-onderstellen eenvoudig van de tanks af vielen !

De Vickers tanks daarentegen waren in het gevecht veel beter dan de Marmon-Herringtons, al zou dit alleen reeds zijn door de grotere beweeglijkheid, haar goede rupsconstructie, betere streamline en een koepel, die 360 graden draaibaar was.

Doordat de veel te zwakke compagnie gemotoriseerde infanterie ernstig in de klem raakte moest met een laatste tankaanval noodzakelijk „lucht” verschaft worden. De infanterie moest uit het gevecht losgetrokken worden, wat goed geschiedde, doch waardoor tevens het veroveren van de stad Soebang door tanks alleen een onmogelijkheid werd.

De straatgevechten in de stad, tussén de K.N.I.L. tanks en de Japanse stoot-

troepen, hadden verbitterde momenten. De vijand wierp steeds meer infanterie tegen de kleine tanks in het vuur en maakte, na onze aanvankelijke doorslaande successen, op grote schaal gebruik van mijnen, AT geschut en op het laatst zelfs van veldgeschut.

Het geschut kon, opgesteld achter huizen en heggen, de tanks ongestoord opwachten en onder vuur nemen, waarbij het gebrek aan begeleidende infanterie zeer pijnlijk als een groot gemis werd gevoeld. De bewapening der tanks was te enenmale onvoldoende (1 mitrailleur) terwijl het incasseringsvermogen van de 4,3 tonner Vickers voor geschutvuur gevaarlijk klein werd bevonden. Voltreffers bleven dan ook niet uit, zodat verscheidene tanks in vlammen opgingen of explodeerden en de bemanningen sneuvelde. Nergens werd echter het pantser van de Vickers tank door mitrailleurmunitie doorboord, hoewel het dunner was dan dat der Marmon-Herringtons.

De Vickers rupsbandconstructie en het ophangmechanisme bleken zeer goed te zijn, waarbij het voorkwam, dat tanks met zware slagzij, veroorzaakt door vijandelijke treffers, nog op de beschadigde voortdrijvende organen haar plicht konden blijven volvoeren.

De rookwerpers, die op de tanks waren gemonteerd, kwamen op ongunstige momenten in werking, hetzij vanwege het ontijdig ontsteken door de bemanning zelf, hetzij door treffers van kogels, waardoor op het strijdtoneel hier en daar een zware rookwolk hing, die vriend en vijand innevelde.

De aanvallen waren in het begin dermate verrassend, dat grote groepen vijanden in hun kwartieren en in het bad werden overrompeld door aanstormende tanks en ten prooi vielen aan de steeds door ratelende watergekoelde mitrailleurs.

Er gingen 8 tanks in de strijd ten onder, hetgeen neerkomt op een „total loss” van 30 % ! Men kon 16 tanks uit de strijd terugtrekken, en hiervan waren slechts 7 zo weinig beschadigd, dat zij voor eventuele verdere actie gebruikt zouden kunnen worden. De andere waren dermate beschadigd, dat zij verder voorlopig onbruikbaar waren. De verliezen waren dus buitensporig hoog !

De Mobiele Eenheid, beroofd van haar rugegraat, haar tanks, kon niet meer voor grote verdere acties worden gebruikt, hetgeen ook niet meer gebeurde.

Na onderzoek van de nog aanwezige gegevens over deze enige tankslag van een Nederlands tankonderdeel, komen wij tot de volgende conclusies :

1. Tankettes zijn uitermate geschikt voor verkenningen en verrassingen, doch niet geschikt voor een slag-taak.
2. De bewapening van 1 mitrailleur per tank, stempelt deze tank tot een voertuig, dat in feite niet de waarde van een volwaardige „tank” bezit.
3. Een 3.7 kanon en enige mitrailleurs moeten als minimum bewapening geëist worden.
4. Tanks moeten optreden in voor haar gunstige terreinen. (Hoofdprincipe tankgebruik.)
5. Bij een gedwongen actie op een straatweg zijn tanks gelijkwaardig aan pantserauto's, ja zelfs inferieur aan gelijk bewapende pantserauto's.
6. Tanks kunnen een veroverd doel nimmer bezetten. Steeds zal het hoofdwapen de infanterie, op moeten treden voor consolidatie en verdere bezetting.
7. Tankaanvallen zonder infanterie zijn zelfmoord.
8. Geroutineerd tankpersoneel zal zelfs in de meest benarde momenten, beziel van een hoog moreel, wonderen kunnen verrichten.

(Wordt vervolgd)